

BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ DI TÍCH LỊCH SỬ – VĂN HÓA TẠI THÀNH PHỐ CẦN THƠ TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY

✍️ ThS. NGUYỄN MINH TRÍ¹

TÓM TẮT

Trong thời gian qua, công tác bảo tồn và phát huy giá trị của các di tích lịch sử - văn hóa tại thành phố Cần Thơ đã đạt được nhiều kết quả quan trọng, qua đó đã góp phần xây dựng con người Cần Thơ theo chuẩn mực “Trí tuệ - Năng động - Nhân ái - Hòa hiệp - Thanh lịch”. Bài viết đi sâu phân tích chủ trương của Đảng và thành phố Cần Thơ về bảo tồn và phát huy giá trị di tích lịch sử - văn hóa, trên cơ sở đó phân tích những thành tựu, hạn chế và đề xuất các giải pháp nhằm nâng cao chất lượng công tác này trong thời gian tới.

Từ khóa: Di tích lịch sử - văn hóa; Bảo tồn di tích; Phát huy di tích; thành phố Cần Thơ.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Di tích lịch sử - văn hóa là một bộ phận quan trọng trong di sản văn hóa vật thể, có giá trị tiêu biểu về lịch sử, văn hóa, liên quan đến những sự kiện lịch sử và quá trình phát triển văn hóa, xã hội. Di tích lịch sử - văn hóa còn là nơi ghi dấu những công sức, trí tuệ của nhân dân trong quá trình lao động, bảo vệ quê hương, sáng tạo các giá trị cho cộng đồng. Trải qua nhiều bước thăng trầm của lịch sử nhưng các giá trị đó vẫn còn được lưu giữ và đang có ảnh hưởng tích cực đến đời sống xã hội. Chính vì vậy, công tác bảo tồn và phát huy giá trị các di tích lịch sử - văn hóa có ý nghĩa vô cùng quan trọng nhất là trong giai đoạn hiện nay. Thành phố Cần Thơ là địa phương có nhiều di tích lịch sử - văn hóa. Trong thời gian qua, chính quyền các cấp và nhân dân thành phố đã nỗ lực bảo tồn và phát huy giá trị các di tích này.

2. THỰC TRẠNG BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ DI TÍCH LỊCH SỬ - VĂN HÓA TRÊN ĐỊA BÀN TP. CẦN THƠ

2.1 Chủ trương của Đảng và quan điểm của TP. Cần Thơ về bảo tồn và phát huy giá trị di tích lịch sử - văn hóa

Nghị quyết Trung ương 5 khóa VIII (năm 1998) về “Xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc” đã xác định: “Văn hóa là nền tảng tinh thần của xã hội, vừa là mục tiêu, vừa là động lực thúc đẩy sự phát triển kinh tế - xã hội”. Nghị quyết cũng xác định: Di sản văn hóa là tài sản vô giá, gắn kết cộng đồng dân tộc, là cốt lõi của bản sắc dân tộc, cơ sở để sáng tạo những giá trị mới và giao lưu văn hóa. Hết sức coi trọng bảo tồn, kế thừa, phát huy những giá trị văn hóa truyền thống (bác học và dân gian), văn hóa cách mạng, bao gồm cả văn hóa vật thể và phi vật thể. Tại Khoản 3, Điều 4 Luật Di sản văn hóa được Quốc hội nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam khóa X, kỳ họp thứ 9 thông qua ngày 29 tháng 6 năm 2001 (Sửa đổi, bổ sung năm 2009) quy định: di tích lịch sử - văn hóa là công trình xây dựng, địa điểm và các di vật, cổ vật, bảo vật quốc gia thuộc công trình, địa điểm đó có giá trị lịch sử, văn hóa, khoa học. Di tích lịch sử - văn hóa được chia thành nhiều loại hình như di tích kiến trúc nghệ thuật, di tích khảo cổ, di tích thắng cảnh, di tích cách mạng kháng chiến. Bảo tồn và phát huy các giá trị di tích lịch sử - văn hóa là những hoạt động nhằm đảm bảo sự ổn định lâu dài của di tích đồng thời phải phát huy được các giá trị của di tích vào đời sống, thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội, tăng cường giao lưu hợp tác nhất là về văn hóa trong giai đoạn hiện nay.

Nghị định số 98/2010/NĐ-CP ngày 21/9/2010 của Chính phủ quy định chi tiết thi hành một số điều của Luật Di sản văn hóa và Luật Sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Di sản văn hóa. Trong đó, chương II của Nghị định đã xác định rõ những nội dung cụ thể liên quan tới việc bảo tồn

1. Trường Chính trị thành phố Cần Thơ

và phát huy di sản văn hóa phi vật thể: Lựa chọn di sản văn hóa phi vật thể để đưa vào Danh mục di sản văn hóa phi vật thể quốc gia và đệ trình UNESCO ghi danh tại các Danh sách Di sản văn hóa phi vật thể đại diện của nhân loại và Di sản văn hóa phi vật thể cần bảo vệ khẩn cấp; Phong tặng Danh hiệu và chính sách đãi ngộ đối với Nghệ nhân nhân dân, Nghệ nhân ưu tú.

Thực hiện chủ trương của Đảng và Nhà nước về phát triển văn hóa, Thành ủy Cần Thơ đã ban hành Nghị quyết số 14-NQ/TU ngày 02 tháng 5 năm 2019 của Thành ủy về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng về nâng cao đời sống văn hóa tinh thần của nhân dân đồng bộ, hài hòa với phát triển kinh tế và đô thị. Đồng thời, UBND thành phố Cần Thơ ban hành Kế hoạch số 110/KH-UBND ngày 14 tháng 6 năm 2019 nhằm tổ chức quán triệt, triển khai thực hiện Nghị quyết số 14-NQ/TU ngày 02 tháng 5 năm 2019 của Thành ủy về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng và nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản lý nhà nước về nâng cao đời sống văn hóa tinh thần của nhân dân đồng bộ, hài hòa với phát triển kinh tế và đô thị; xây dựng người Cần Thơ phát triển toàn diện, xây dựng môi trường văn hóa lành mạnh.

2.2 Thành tựu công tác bảo tồn và phát huy giá trị di tích lịch sử - văn hóa của TP. Cần Thơ

Hiện tại, trên địa bàn TP. Cần Thơ có 31 di tích lịch sử - văn hóa đã được xếp hạng, trong đó có 13 di tích cấp quốc gia và 18 di tích cấp thành phố. Thời gian qua, được sự quan tâm của các cấp ủy đảng, chính quyền nên công tác bảo tồn và phát huy các giá trị di tích lịch sử - văn hóa của thành phố đi vào nề nếp, đạt nhiều kết quả quan trọng. Các di tích lịch sử - văn hóa không chỉ góp phần lưu giữ, quảng bá những giá trị lịch sử, văn hóa của di tích nhằm giáo dục truyền thống cho các thế hệ người dân thành phố mà còn phục vụ nhu cầu tham quan, trải nghiệm, nghiên cứu của du khách trong và ngoài thành phố.

Công tác tu bổ, bảo quản các di tích lịch sử - văn hóa thu hút được sự tham gia của nhiều tầng lớp xã hội, tạo được sự chuyển biến tích cực trong công tác giữ gìn, tôn tạo các giá trị của di tích. Một số điểm di tích lịch sử - văn hóa đã trở thành những điểm du lịch hấp dẫn, thu hút rất nhiều du khách đến tham quan như Di tích lịch sử - văn hóa cấp quốc gia Chùa Ông, nhà thờ họ Dương, Khu tưởng niệm thủ khoa Bùi Hữu Nghĩa, Khu di tích lịch sử - văn hóa chiến thắng Ông Hào, Đình Bình Thủy, Khu di tích lịch sử Giàn Gừa... Qua đó đã khai thác được giá trị của các khu di tích lịch sử - văn hóa đồng thời góp phần chuyển dịch cơ cấu kinh tế của địa phương.

Trong thời gian qua, để bảo tồn tốt giá trị các khu di tích lịch sử - văn hóa, ngành văn hóa và các địa phương trên toàn thành phố tiếp tục đẩy mạnh công tác bảo tồn và phát huy giá trị của các di tích theo phương thức xã hội hóa, huy động nguồn lực và sự hưởng ứng tích cực của nhân dân trong và ngoài thành phố góp phần thực hiện có hiệu quả việc trùng tu, bảo quản và giữ gìn di tích. Đến nay có 21/31 di tích lịch sử - văn hóa được tu bổ với tổng kinh phí 54.914.868.000 đồng. Trong đó nguồn từ chương trình Mục tiêu quốc gia: 1.900.000.000 đồng, Nguồn từ ngân sách nhà nước: 47.050.224.000 đồng, Nguồn xã hội hóa: 5.964.644 đồng. Bên cạnh đó, công tác quản lý, sử dụng nguồn tiền công đức và các khoản tiền từ thiện, tài trợ từ các di tích được công khai, minh bạch và có sự giám sát của chính quyền địa phương. Việc sử dụng các nguồn vốn vào mục đích nâng cấp, trùng tu các hạng mục di tích đã góp phần bảo tồn di tích tốt hơn.

Các cấp ủy đảng và chính quyền địa phương có di tích đã tích cực thực hiện tuyên truyền vận động nhân dân tham gia bảo vệ di tích. Nhiều cách làm hay, hiệu quả và thiết thực đã được sự đồng thuận cao của nhân dân như huyện Phong Điền thực hiện clip tuyên truyền về chủ đề “Đất và người Phong Điền” để trình chiếu trong các chương trình, các ngày lễ, ngày kỷ niệm tổ chức tại các di tích trên địa bàn; Bảo tàng thành phố tổ chức triển lãm bộ ảnh chuyên đề “Di tích lịch sử - văn hóa TP. Cần Thơ” thu hút hàng ngàn lượt xem mỗi năm; Ban Quản lý di tích thành phố biên soạn và xuất bản ấn phẩm giới thiệu di tích lịch sử - văn hóa của thành phố bằng tiếng Việt và tiếng Anh nhằm phục vụ tốt hơn cho du khách trong và ngoài nước.

Ngoài ra, ngành văn hóa còn phối hợp với các ban, ngành tổ chức nhiều hình thức tuyên truyền, quảng bá về các di tích lịch sử thành phố như: chương trình “Khám phá di sản”, chương trình “Tìm về di sản”, “Hào khí lộng Vọng cung anh hùng”, in tờ rơi giới thiệu về giá trị di tích lịch sử - văn hóa... Qua đó đã giới thiệu, quảng bá cho nhân dân trong và ngoài thành phố biết nhiều hơn đến giá trị các di tích lịch sử - văn hóa của thành phố và thu hút được sự quan tâm của toàn xã hội trong công tác giữ gìn, bảo tồn và phát huy các giá trị di tích lịch sử - văn hóa đó.

Bảo tồn, trùng tu, nâng cấp một di tích chỉ là bước khởi đầu, bước tiếp theo cần phải quảng bá, tuyên truyền, giáo dục cho nhân dân, đặc biệt là lớp trẻ về giá trị, ý nghĩa của di tích. Các di tích còn có thể gắn với việc phát triển kinh tế xã hội thông qua việc thu hút khách du lịch, tạo thêm

nguồn thu cho địa phương, đồng thời giới thiệu với du khách được nét đặc sắc của vùng đất và con người nơi đây. Thực hiện Nghị quyết số 03-NQ/TU ngày 01 tháng 8 năm 2016 của Thành ủy Cần Thơ về đẩy mạnh phát triển du lịch, Ban Quản lý các khu di tích lịch sử - văn hóa đã triển khai nhiều chương trình hành động gắn với thực hiện nhiệm vụ tại các di tích qua đó đã phát huy, khai thác tốt các giá trị di tích lịch sử - văn hóa gắn với phát triển du lịch. Nhiều di tích tăng cường hướng dẫn thuyết minh, phát hành nhiều tờ bướm, cung cấp thông tin du lịch miễn phí tại các điểm di tích... đã góp phần phát triển du lịch đồng thời tăng ngân sách cho địa phương. Năm 2019, du lịch Cần Thơ đón 8,8 triệu lượt khách, tăng 4,6% so cùng kỳ năm 2018. Khách lưu trú đạt trên 3 triệu lượt, tăng 13,1%, trong đó lưu trú quốc tế đạt trên 409.000 lượt khách, tăng 12,4% so với cùng kỳ năm. Tổng doanh thu từ du lịch đạt trên 4.435 tỉ đồng, tăng 17,2% so với cùng kỳ năm.

Du khách đến TP. Cần Thơ, ngoài tham quan các điểm du lịch của thành phố thì còn được thỏa sức khám phá, tìm hiểu về những trang vàng lịch sử hào hùng của người dân tại đây vào thời chiến, những nét đặc sắc đất và người Cần Thơ thông qua các di tích lịch sử - văn hóa của thành phố. Trong hoạt động khai thác các di tích gắn với du lịch đã hình thành các tuyến: tuyến du lịch Ninh Kiều - Cái Răng, giới thiệu các sản phẩm làng nghề: Đan lát, dệt chiếu gắn kết tham quan di tích Chùa Ông, Đình Thường Thạnh...; tuyến du lịch Ninh Kiều - Bình Thủy - Ô Môn - Thốt Nốt, giới thiệu các sản phẩm làng nghề: hoa kiểng, bánh kẹo, bánh tráng, đan lưới, đan lợp, cơm rượu,... gắn kết tham quan Đình Bình Thủy, Đình Thới An; tuyến du lịch Ninh Kiều - Cái Răng - Phong Điền: giới thiệu sản phẩm làng nghề: hoa kiểng, đan lát, bánh hời mặt vông, nem nướng Cái Răng gắn với tham quan di tích Chùa Hiệp Thiên Cung, Chiến thắng Ông Hào, Giàn Gừa... Chính vì vậy, quy hoạch du lịch gắn với khai thác các di tích lịch sử - văn hóa ở TP. Cần Thơ không chỉ là giải pháp khai thác tiềm năng lợi thế vốn có, mà còn bảo tồn, phát huy giá trị văn hóa, lịch sử một cách hiệu quả và bền vững.

2.3 Những hạn chế, tồn tại

Tuy đạt được nhiều kết quả đáng khích lệ nhưng công tác bảo tồn và phát huy giá trị các di tích lịch sử - văn hóa trên địa bàn thành phố Cần Thơ vẫn còn có một số hạn chế, tồn tại nhất định.

Một số địa phương chưa thật sự quan tâm, chủ động trong việc quản lý, duy tu, bảo dưỡng và phát huy di tích lịch sử - văn hóa, nên đôi lúc chưa đạt hiệu quả, một số di tích đang xuống cấp.

Một số đơn vị chưa nhận thức đầy đủ về tầm quan trọng của việc bảo tồn và phát huy các giá trị di tích gắn với phát triển kinh tế - xã hội của địa phương. Bên cạnh đó do sự phối hợp giữa các ban, ngành, đoàn thể chưa được nhịp nhàng, đồng bộ nên chưa vận động, tuyên truyền được toàn thể cộng đồng tham gia bảo vệ và phát huy di tích trên địa bàn còn hạn chế. Công tác huy động các nguồn lực xã hội trong bảo tồn giá trị các di tích lịch sử - văn hóa còn ít, chưa được sự quan tâm cao của xã hội. Nhân sự thuyết minh viên thường xuyên biến động, tính chuyên nghiệp còn hạn chế nên ảnh hưởng đến chất lượng tuyên truyền, quảng bá địa điểm di tích để thu hút được khách tham quan. Một số cán bộ làm công tác quản lý di tích tại các quận, huyện, xã, phường, thị trấn hiện nay chủ yếu kiêm nhiệm nên còn thiếu kinh nghiệm, chuyên môn nghiệp vụ, chưa dành nhiều thời gian cho công tác nghiên cứu về di tích.

Một số di tích kết cấu hạ tầng chưa đảm bảo, nằm cách xa trung tâm nên ảnh hưởng đến việc gắn kết tour tuyến trong liên kết di tích với khai thác du lịch. Tất cả các hoạt động gắn với di tích chỉ bó hẹp trong phạm vi địa phương, du khách ở các nơi khác ít biết. Các đình chùa chỉ đông khách trong mỗi dịp rằm, mùng một âm lịch hoặc lễ, Tết; quần thể nhà cổ trong đó có nhà thờ họ Dương cũng chỉ lác đác khách tham quan; Bia tưởng niệm Đặc ủy An Nam Cộng sản Đảng và căn cứ Vườn Mận chỉ được thăm viếng trong những ngày lễ lớn như 30-4, 27-7, 2-9... Đến nay, chưa có tour, tuyến du lịch nào đưa du khách tham quan trọn vẹn các di tích lịch sử - văn hóa của thành phố.

3. ĐỀ XUẤT GIẢI PHÁP

Để tiếp tục thực hiện Nghị quyết Trung ương 5 khóa VIII về "Xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc" và Nghị quyết 33-NQ/TW về "Xây dựng và phát triển văn hóa, con người Việt Nam đáp ứng với yêu cầu đổi mới của đất nước" đòi hỏi công tác bảo tồn và phát huy giá trị các di tích lịch sử - văn hóa trên địa bàn TP. Cần Thơ cần tập trung thực hiện đồng bộ các giải pháp sau:

Một là, đẩy mạnh công tác tuyên truyền, giáo dục và nâng cao ý thức, niềm tự hào, trân trọng giá trị các di tích lịch sử - văn hóa. Các ngành, các cấp, đoàn thể, tổ chức, doanh nghiệp và nhân dân thực hiện tốt các văn bản chỉ đạo của Trung ương; của Thành ủy, HĐND, UBND thành phố, đặc biệt là tuyên truyền việc triển khai thực hiện Chỉ thị số 23-CT/TU ngày 05/6/2018 của Ban Thường vụ Thành ủy, về việc tăng cường công tác quản lý, bảo tồn và phát huy các di tích lịch

sử - văn hóa trên địa bàn thành phố. Quán triệt Luật Di sản đến nhân dân nhất là địa bàn có di tích. Đẩy mạnh công tác giáo dục phát huy truyền thống văn hóa văn hiến yêu nước và cách mạng của thế hệ đi trước cho các tầng lớp nhân dân để nâng cao vai trò của cộng đồng, cư dân trong việc giữ gìn và bảo tồn di tích. Tăng cường công tác hướng dẫn kiểm tra di tích ngay từ cơ sở và cơ quan chuyên môn vì vai trò quản lý di tích ở các địa phương là rất quan trọng cho nên việc quản lý tại địa phương cần sâu sát hơn trong việc quản lý di tích thì mới đảm bảo di tích giữ được yếu tố gốc trong tu bổ quản lý. Ngành văn hóa cần tiếp tục phối hợp tốt với Ủy ban Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, các ngành và đoàn thể các cấp trong công tác tăng cường giới thiệu, quảng bá và phát huy hiệu quả các di tích lịch sử - văn hóa trên địa bàn thành phố.

Hai là, đầu tư cho việc bảo tồn, tôn tạo và phát huy giá trị các di tích lịch sử - văn hóa trên địa bàn TP. Cần Thơ. Đẩy mạnh công tác điều tra, khảo sát, lập hồ sơ khoa học các di tích lịch sử, văn hóa, trên địa bàn thành phố đủ điều kiện đề nghị cấp thẩm quyền công nhận xếp hạng di tích cấp quốc gia và cấp thành phố. Tiếp tục đẩy mạnh công tác xã hội hóa huy động nguồn lực để trùng tu, tôn tạo các di tích lịch sử - văn hóa, huy động các nguồn lực trong và ngoài thành phố trong công tác bảo tồn các giá trị di tích. Cần chủ động xây dựng kế hoạch quản lý, trùng tu, tôn tạo, bảo quản và phát huy hiệu quả tại các di tích. Đẩy mạnh công tác sưu tầm, phục chế tư liệu, hình ảnh, hiện vật nhằm đảm bảo phát họa đúng giá trị của di tích đến du khách.

Ba là, tiếp tục kiện toàn công tác quản lý, khai thác giá trị di tích và đẩy mạnh đào tạo đội ngũ thuyết minh chuyên nghiệp; củng cố, kiện toàn Ban Quản lý các di tích; Chú trọng công tác bồi dưỡng, nâng cao trình độ cán bộ quản lý, cán bộ chuyên môn về công tác bảo tồn và phát huy giá trị các di tích lịch sử - văn hóa; Nâng cao chất lượng hoạt động thuyết minh hướng dẫn tại các điểm tham quan di tích bằng cách tuyển dụng,

đào tạo đội ngũ hướng dẫn viên du lịch và các thuyết minh viên tại các điểm di tích, đạt yêu cầu cao về trình độ, ngoại ngữ, phong cách giao tiếp ứng xử đồng thời biết cách tổ chức các sự kiện phục vụ khách tham quan.

Bốn là, tăng cường giới thiệu, quảng bá với du khách trong nước và quốc tế thông qua chuỗi các hoạt động tại các di tích. Đổi mới công tác trưng bày, giới thiệu di tích để tạo được điểm nhấn nhằm thu hút khách tham quan; thực hiện các ấn phẩm du lịch mới và phối hợp các cơ sở lưu trú du lịch trình chiếu, giới thiệu video clip giới thiệu di tích lịch sử - văn hóa và du lịch Cần Thơ đến khách du lịch. Tổ chức khảo sát, xây dựng các sản phẩm du lịch đặc trưng, sản phẩm du lịch mới gắn với các di tích lịch sử - văn hóa. Khuyến khích và tạo điều kiện cho các cơ sở thủ công mỹ nghệ sản xuất những sản phẩm truyền thống độc đáo, phát huy các làng nghề truyền thống gắn với việc phát triển du lịch nhằm tạo sản phẩm quà tặng du lịch mới, đa dạng và phong phú phục vụ cho khách du lịch; Tiếp tục phát huy thế mạnh ẩm thực Cần Thơ và hỗ trợ các nhà vườn quảng bá sản phẩm trái cây đặc trưng của Cần Thơ để phục vụ khách du lịch nhất là địa phương có di tích.

4. KẾT LUẬN

Bảo tồn và phát huy những giá trị di tích lịch sử - văn hóa là một việc làm thiết thực để gìn giữ và lưu truyền cho thế hệ mai sau, cũng là góp phần xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc. Để bảo tồn và phát huy hiệu quả giá trị của các di tích lịch sử - văn hóa trên địa bàn thành phố Cần Thơ cần sự hợp lực từ nhiều phía. Không chỉ nỗ lực của chính quyền và nhân dân địa phương mà rất cần sự quan tâm, đầu tư của Nhà nước, sự cộng tác tích cực của các công ty du lịch trong việc thiết kế chương trình khám phá di tích... Muốn được vậy cần có sự quan tâm, đánh giá đúng mức tầm quan trọng của các di tích lịch sử - văn hóa, huy động nguồn lực của toàn xã hội vào công tác bảo tồn và phát huy giá trị di tích lịch sử - văn hóa trên địa bàn thành phố Cần Thơ./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ban Tuyên giáo Thành ủy Cần Thơ (2018): *Báo cáo số 299-BC/BTGTU ngày 17/8/2018 của Ban Tuyên giáo Thành ủy Cần Thơ về công tác quản lý, bảo tồn, tôn tạo và phát huy giá trị di tích lịch sử - văn hóa trên địa bàn thành phố Cần Thơ.*
2. Chính phủ (2010): *Nghị định số 98/2010/NĐ-CP ngày 21/9/2010 của Chính phủ quy định chi tiết thi hành một số điều của Luật Di sản văn hóa và Luật Sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Di sản văn hóa, Hà Nội.*
3. Đảng Cộng sản Việt Nam (1998): *Văn kiện hội nghị lần thứ 5 Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa VIII, Hà Nội.*
4. Quốc hội (2009): *Luật Di sản văn hóa (Sửa đổi, bổ sung), Hà Nội.*